

Podlehniški koranti »zajci« okrog leta 1970.
Foto: Arhiv KPD Podlehnik

Podlehniški koranti dobrih 40 let pozneje.
Foto: Iztok Ilich, Podlehnik, 21. 2. 2012

Pogrebni sprevod na poti proti Zadružnemu domu.
Foto: Iztok Ilich, Podlehnik, 21. 2. 2012

Poslovilni nagovor pred užaloščenimi pogrebci.
Foto: Iztok Ilich, Podlehnik, 21. 2. 2012

Korantov zadnji poklon pokojnemu fašenku.
Foto: Iztok Ilich, Podlehnik, 21. 2. 2012

Sežig za vse krivega fašenka.
Foto: Iztok Ilich, Podlehnik, 21. 2. 2012

POKOP FAŠENKA V PODLEHNIKU

Tudi letošnji marsikje precej podaljšani pustni teden se je končal brez hujših pretresov. Morda je postregel s kakšnim novim rekordom – v veselje in ponos tistih, ki se za presežki ženejo in jih preštevajo – vendar so se tudi najmogočnejši rogovileži pred pepelnično sredo simbolno, marsikje pa tudi zares, spremenili v pepel.

Tak pogrebni ceremonial so pripravili tudi člani Kulturno folklornega društva Podlehnik. Pod taktirko Zlatka Gajška, nadvse prizadevnega predsednika društva, se je vse – od priprav na robu vasi prek spreveda po glavni cesti do zadružnega doma, poslovilnega nagovora in zažiga za vse krivega fašenka, do vesele pojedine v krajevni dvorani, ki jo je pripravil Aktiv kmečkih žena – izteklo, kakor se mora in je prav, da se življenje za leto dni spet vrne v svoje tečaje.

V »pogrebem govoru« je Zlatko Gajšek med drugim dejal:

Pust – fašenk, kot pravimo Podlehničani, je star stoletja, leta njegovega pričetka ne pozna nihče, vemo pa to, da smo v mladih letih, pred desetletji, fašenk še kako potrebovali, posebej otroci! Našemljeni v različne maske pa vse do oračev smo mladi in manj mladi od pustne nedelje do torka tekali od hiše do hiše, opravljali razne obrede in zganjali norčije, da smo si prisluzili kakšen dinar. A časi se spreminjajo. In če smo pred desetletji pust potrebovali mi, danes za svoje preživetje fašenk potrebuje nas. Glede na to, da mladih ni mogoče privabiti v skupino oračev, nam kronično primanjkuje mladih fantov za vleko pluga

– konjičev. V skupini še vztrajamo starejši, ki pa zaradi let in slabega zdravja že težko uspešno opravljamo poslanstvo tako, kot pravi izročilo – poskočno, živahno in glasno. Zagotavljamo pa vam, da bomo poslanstvo fašenka pošteno in po svojih najboljših močeh opravljali, dokler bomo zmogli. Orači bomo prihajali na vaše domačije prav tako kot pred desetletji, le da bo korantov skok nižji, korak počasnejši, zven zvoncev tišji, glas globlji, ježevka pa ne več dvignjena tako visoko. A vendar, prišli bomo, z enakimi željami, opraviti svoje poslanstvo. No, pa da se ob nostalgiji na stare čase zares ne razjočemo, se z nasmehom in veselo poslovimo od našega dragega pusta, čeprav samo za eno leto. Ob fašenku, naslednje leto, ga znova obudimo, se ponovno od domačije do domačije zapodimo in vam vse lepo, dobro in zdravja zaželimo.

Prosim presvetlega gospoda pokopiča, da z največjim spoštovanjem in častjo opravi obred skupaj z vsemi prisotnimi. Orače, pokarje, korante, ruso, maškare in nemaškare pa prosim, da se poslovijo od našega fašenka.

Prispevek v nadaljevanju je Zlatko Gajšek napisal za *Štajerski tednik* (2012: 16). Tukaj ga ponatiskujemo kot osebno pričevanje, ki vsebuje mnogo zanimivih podatkov o kurentovanju v Haložah.

Kurentovanje – fašenk je zame svetinja, tako kot tudi za veliko drugih Haložanov in okoličanov, saj smo ga predvsem v revnejših področjih Halož, kjer so družine šteje

* Iztok Ilich, publicist, prevajalec in urednik. 1000 Ljubljana, Trebinjska 11, E-naslov: iztok.ilich@amis.net

od 7 do 14 otrok, še kako potrebovali za kakšen boljši dan preživetja. Da, res je, potrebovali smo pust. Kaj je dejansko privabljal ali odganjal, prinaša ali odnašal, sploh ni pomembno, vem pa, da so se ljudje ob enem veselili in bali. Tistih namreč, ki so fašenk predstavljali. Ne zamerite mi, omenjal bom orače, saj sem v to početje s svojim dedkom, očetom, brati in prijatelji sovaščani vpet že od leta 1960. V tistih letih je oračev po vasi kar mrgolelo. Veljale so oračeve zakonitosti, tako pri oblačenju kot pri obnašanju. Po petdesetih letih oračevega poslanstva se oziram nazaj in vidim, da nič več ni tako, kot je bilo. Haloški korant ni več korant oz. ga je sram biti takšnega, kot je bil ustvarjen. In kakšen je bil korant (tudi markovski, o ptujskem ne bom govoril, ker je zgodba zase)? Korant je bil na vasi v spremstvu oračev glava skupine. Opravljen je bil zelo skromno! Kožuh je bil narejen le iz toliko kož živali, kolikor jih je čez leto uspel pripraviti sam ali pa jih dobiti od sosedov in prijateljev, torej malo. Kožuh je bil kratek, nad kolenom, tudi ne v enem kosu sešit na kakšen star suknjič. Da, zelo kratek in velikokrat tudi brez kože na rokavih. Se kdo sprašuje zakaj? Predvsem zaradi lažjega gibanja, hoje in poskakovanja ter živahnosti, ki jo je korant orač potreboval za svoje poslanstvo, pa tudi za obračune med skupinami. Okrog pasu je imel zvonce, vseone kakšne – prave, uvožene od ne vem kod, narejene iz raznih priročnih predmetov ali kar iz vojaških čutar ali tulcev topovskih granat – važno je bilo, da so bili čim glasnejši, ne čim lepši. Korant je bil obut v usnjene goveje boks škornje, kot smo jim rekli na vasi, nizke čevlje in gamaše ali pa pač preprosto, kar je imel. Kapa je poglavje zase. Bila je strašno grozljiva, čim bolj grozeča, v roki pa visoko dvignjena mogočna lesena gorjača, obložena z jezevo kožo.

Zakaj zvonci čim glasnejši, zakaj maska čim bolj grozeča in zakaj korant poskočno živahen? Ker naj bi vse to, skupaj s pokarjem, konjiči in sejavcem ter z glasnim vriskanjem in vpitjem pregnalo vse slabo, škodljivo in grdo od hiše, prineslo ali prispevalo pa k prihodu vsega dobrega. Z oranjem, ki so ga opravili s svojim obredom, pa naj bi odgnali zimo in priklicali pomlad, predvsem pa so na dvorišče vsaj za nekaj časa prinesli obilo smeha in dobre volje. Za svoje opravljeno delo so bili nagajeni z denarjem, klobasami, jajci, pijačo in jedačo. In prav za to je šlo: plačan oz. nagrajen za svoje delo si bil le, če si ga dobro opravil. Nemalokrat smo morali obred na zahtevo gospodarja ponoviti, ker oračeva brazda pluga ni bila dobro vidna. Skupina je prehodila velike razdalje od Podlehnik, kjer so začeli, preko Strmca, Leskovca, Pobrežja, Turnišča, vse do Ptuja in nazaj. Prespali smo tam, kjer smo koga poznali, tudi po hlevih in kozolcih. Jedli smo to, kar smo dobili po domačijah čez dan. Pohod smo začeli v nedeljo, končali pa v terek po dvanajsti uri, ko smo si pravično razdelili darove obiskanih domačij.

In kaj me je pripravilo do tega, da napišem oz. obudim nekaj spominov na že davno pozabljeni pravi fašenk? Koranti v spremstvu oračev niso več koranti, ampak neke pojave, ki oponašajo mestnega kurenta, svojega poslanstva pa sploh ne poznajo, saj povečini sploh nikoli niso sdelo-

vali z orači kot konjiči, kjer se je vsak član skupine učil in kalil. Vsak, ki hoče biti korant, je pač korant, ker si lahko privoščijo opravo. In seveda – čim daljša, tem lepša, da se nogice ne bi videle! Poleg skupine oračev je tak korant videti kot duhovnik, hodi in obnaša pa se, kot bi ga gledali v počasnem posnetku oz. kot da bi mencial v lastnem blatu. Prav zaradi takšnega početja smo člani KFD Podlehnik že pred leti sklenili, da skupino oračev opremimo s štirimi opravami iz kož domačih živali s krajšimi kožuhi, kar jim omogoča tudi lažje gibanje in lepši korantov skok. Opremo smo izdelali po temeljitih študijah starih fotografij in spominov, strokovno pa jih sešil g. Marko Klinc, s katerim sva predelala ogromno gradiva in se skušala odločiti za najizvirnejšo opravo. Projekt smo uspešno zaključili s pomočjo občine Podlehnik in župana, g. Marka Maučiča. A glej ga vraga (čeprav ga v skupini oračev KFD Podlehnik sploh nimamo), se je že pojavil vseved, ki ne ve nič o fašenku, saj ni nikoli vlekkel oračevega pluga, bil pokar ali sejavec v skupini. Z mogočno kurentovo (ne korantovo) opravo nam zdaj, ko smo skupino nekako spravili v prvotno, čeprav ne popolno stanje, očita, da je korant orač grd, ker se mu vidijo noge. To mi očita nekdo, ki sploh ne pozna zgodovine, pomena, opreme obnašanja in poslanstva oračev. Vesel sem, da je skupina na vasi s sedanjim videzom dobila laskave pohvale, in vem, da so sedaj tisti, ki več ne zbuja zanimanja pri turistih in fotografih, zelo užaljeni. Resnica boli, zgodovino pa pišejo ljudje ..., a morajo jo tudi razumeti in poznati. Še vedno je bolje imeti kratek kožuh kot kratko pamet. Kratki kožuh lahko vidimo na vseh starih posnetkih, s kratko pametjo pa vse pozabljamo in delamo samo škodo in zdrahe. Pust pa vendarle ostaja, razlika je le v tem, da smo mi v naših mladih letih pust potrebovali, na žalost pa sedaj pust za svoje preživetje potrebuje nas. Mladih namreč ni, ali pa jih fašenk ne zanima v takšni obliki, potrebujejo pa ga tudi več ne, saj starši poskrbijo za vse. A zgodovina se ponavlja in težki časi prihajajo nazaj. Verjamem, da bo pust spet postal nuja, da bo odgnal hinavščino, zavist, prestiž in hudobijo, prinesel pa vsaj malo logike in pameti »najpametnejšim«.

Na koncu pa vesel fašenk, vesel bom vsake kritike, pozitivne ali negativne, tako s strani poznavalcev fašenka, kot s strani laikov. Fašenk meni in nam, članom KFD Podlehnik, in verjamem, da tudi večini Podlehničanom in drugim Haložanom, še vedno veliko pomeni, zato naj zaključim članek z našim rekom, ki sem ga že pred veliko leti sestavil iz besed dedka, očeta, strica ali čisto naključno sodelujočega v skupini podlehniških oračev ob obisku domačij:

Bog vam daj sreče pr hiši, na dvoriši, v štali, na poli, pa v gorici, gospodarju pa gospodinjini in vsem pr hiši pa še sto let zdravja pa veselja, hup pr moj stokrat, to pač more biti!

Vir

GAJŠEK, Zlatko: Korant brez nog? *Štajerski tednik* 65(15), 21. februar 2012: 16.